

W. Andelaar

Als geen andere plaats leent Noordwijk zich voor een rondje groen. Met de vuurtoren als middelpunt iets oppikken van wat de natuur te bieden heeft.

Wat is een naam? Shakespeare tilde er indertijd niet zo zwaar aan. Toch kan ik me voorstellen dat iemand die een naam voert met een negatieve klank, deze laat veranderen. Vogels hebben die mogelijkheid niet. Nadat ze ondermeer door Linaeus van hun naam zijn voorzien zitten ze daar aan vast. Ook al klinkt die naam nog zo vervelend in onze oren. Pogingen van enkele biologen om bijvoorbeeld een roofvogel voortaan stootvogel te gaan noemen zijn dan ook mislukt. Ik zou me kunnen voorstellen dat je als vogel met een naam als: Slechtvalk, Kwak en Kiekendief nog wel kunt leven. Als je echter als Pestvogel en Rotgans bent geregistreerd lijkt me dat wat minder aardig. Terwijl beide vogelsoorten juist zulke aardige beestjes zijn. Over de Pestvogel zullen we deze maal niet hebben. Om deze vogel hier te zien zijn we afhankelijk van invasies uit het hoge noorden.

Met de Rotgans is dat anders gesteld. Ook die brengt de zomer in het hoge noorden door, maar zakt in de winter af naar gematigde streken. Voorzover ze in ons land niet op de Waddeneilanden blijven hangen zien we ze hier in

Muizen

René Wanders

Het is bruin, het is klein en het schiet rakelings voor je weg. Dat is de indruk, die de meeste mensen krijgen van een muis.

het najaar langs trekken. Op weg naar Zeeland waar ze overwinteren. Tenzij het hier te bar wordt en ze nog wat verder naar het zuiden afzakken. Elk jaar is het weer een genot om de Rotganzen over zee te zien vliegen. Soms in de bekende V-vorm die we van alle ganzen kennen. Maar vaak ook in een lange rij achter elkaar. Een kleine, slanke vogel die meer aan een eend dan aan een gans doet denken. Opvallend is daarbij het witte `kontje`, een helderwitte vlek op de staart. Een bijzondere ervaring met Rotganzen hadden we eens op het eiland Öland in Zweden. We stonden daar met een groep op een camping en hadden zicht op de brug, die het eiland met de vaste wal verbindt. Grote groepen Rotganzen trokken, over het water, naar het noorden, op weg naar hun broedgebieden. Bij de brug aangekomen namen sommige groepen ganzen op en vlogen over de brug. De meeste vogels echter vlogen onder de brug door. Dat was heel apart om te zien, zeker toen we later op de brug zijn gaan staan en de vogels dus onder ons door trokken.

Rotganzen overwinteren al heel lang in ons land. Een volkssprookje vertelt al dat de Eendenmossel (een schelpdier) de eieren van de Rotgans zijn. In de jaren dertig kregen deze ganzen het echter te kwaad. Zij leefden hier voornamelijk van Zeegras. Een plant die in zee groeit met lange smalle bladeren. Voorzover het niet door de ganzen werd opgegeten werd dit Zeegras gebruikt voor het opvullen van kinderbedjes. Ik herinner me het spul ook als vulling voor keukenstoelen. Over deze vulling werd dan stukje kunstleer aangebracht. Dat Zeegras verdween op een bepaald moment door een ziekte waarna we in Nederland in de winter vrijwel zonder Rotganzen zaten. Gelukkig zagen de beesten kans om over te schakelen op ander voedsel. Ze nemen nu ook genoeg met gras dat gewoon op het land groeit.

Na deze aanpassing zijn er weer Rotganzen in ons land. Meer dan ooit tevoren. Soms verblijft vrijwel de hele wereldpopulatie op ons grondgebied. Wij kunnen ze dus weer op ons rondje tegenkomen als ze in het voor- en najaar over zee trekken. Ik blijf alleen nog met die nare naam zitten. Ik vind het helemaal geen rotgans.

Muizen zijn bij ons niet echt geliefd en meestal associëren wij ze met opengeknaagde pakken eten en vieze keutels in de keukenkast. De meeste mensen kennen eigenlijk ook maar één soort muis, de huismuis, die ze als ze hem buiten zien nog wel eens willen

aanduiden als veldmuis. En na de constatering, dat er muizen zitten, is het eerste, wat er gedaan wordt, óf een greep op zolder om de oude muizenvallen, die daar ergens liggen op te duiken óf een wandeling naar de drogist voor een bus muizengif met als enig doel dat rotbeest eens grondig uit te roeien. En zo kan het dan gebeuren, dat er soms zelfs een diertje wordt gedood, wat eigenlijk helemaal geen muis is, maar tot een hele andere groep van dieren behoort. Want weten wij veel, dat er ook nog andere beesten zijn, dan muizen, die er wel veel op lijken. En wat we helemaal niet weten is, dat er ook nog een heleboel soorten muizen bestaan.

Muizen zijn onder te verdelen in dagdieren, nachtdieren en leef maar wat aan dieren. Er zijn goede klimmers en slechte klimmers, er zijn gravers en luiwammes, die het graven aan andere over laten etc. Kortom elke soort muis heeft zijn eigen gewoontes en leeft op zijn eigen manier. Als klap op de vuurpijl zijn er dan nog behalve muizen ook spitsmuizen. En vergis u niet: spitsmuizen zijn helemaal geen muizen. Ze lijken wel heel erg op muizen, maar dat komt door hun leven in holen en tunnels, in de onderwereld van bos en veld, net als de mollen. Sommige mensen vinden mij maar een muggenzifter, als ik ze zeg, dat een spitsmuis geen muis is, maar ja, een vleermuis is toch ook geen muis en een walvis is ook geen vis. Eigenlijk zijn spitsmuizen veel meer familie van de egels en mollen en sommige boeren noemen ze ook wel molmuisjes, wat in feite een veel betere naam is. En net als de egels, de mollen en de vleermuizen behoren spitsmuizen tot de insecteneters.

Er zijn dus muizen en spitsmuizen, maar daarmee is de onderverdeling nog lang niet klaar. Muizen, de echte muizen dus, zijn knaagdieren, net als de ratten, de hamsters en bijvoorbeeld de bevers. Maar ratten en hamsters hebben knobbelkiezen, net als wij mensen en zijn alleseters en bevers hebben plooikiezen net als bv. koeien en herten en eten bijna alleen maar planten. En zo zijn de muizen ook onder te verdelen in muizen met knobbelkiezen, de ware muizen, die ook alleseters zijn en muizen met plooikiezen, de woelmuizen, die voornamelijk planten eten. Woelmuizen en ware muizen en dan ook nog spitsmuizen, die geen muizen zijn, het zou een mens gaan duizelen voor de ogen van zo veel feiten ineens. En de indeling is nog lang niet af, want al deze groepen bestaan nog eens uit evenzovele soorten. Alleen al in de omgeving van Noordwijk leven 7 soorten muizen en 4 soorten spitsmuizen.

Eén van de soorten muizen kennen de meesten wel, de huismuis. Hij behoort tot de ware muizen en is van nature een echt nachtdier. Grote oren, grote priemogen, 15 cm. lang inclusief een lange staart en een grijsbruin vachtje, op de buik iets lichter is zijn signalement. Alle laboratoriummuizen en muizen uit de dierenwinkel stammen van hem af. Alleen zijn die dierenwinkeldieren

meestal een stuk dikker dan de wilde soortgenoten. Hoewel wild?, huismuizen konden geen betere naam krijgen, want er is geen muis zo gebonden aan huizen en aan ons mensen, als de huismuis. Zijn er geen gebouwen of andere menselijke attributen, dan zijn er ook geen huismuizen en dat maakt de determinatie een stuk makkelijker. Jammer alleen, dat zijn veel wildere neef de bosmuis roet in het eten gooit. De bosmuis is de beauty onder de muizen. Grote, nee hele grote pikdonkere kijkers stellen hem in staat in het duister de aanstormende uil te zien, zodat hij ruim op tijd weg kan springen en zo zijn prachtig bruine huidje weet te redden. Zijn buik en poten zijn zuiver wit, scherp afgetekend tegen het bruin van de rug.

Huismuis

Hele grote recht opstaande oren nemen het kleinste geluidje waar en zo heeft elke vijand het nakijken als de bosmuis met grote sprongen een goed heenkomen zoekt bij het minste gerucht. Want springen kan hij als geen andere muis. Met zijn lange achterpoten kan de bosmuis, die maar ietsje groter is dan de huismuis, sprongen maken van wel 75 cm.. Zijn lange staart, anderhalf keer zijn lichaamslengte, houdt hem daarbij in evenwicht. Jammer alleen, dat we dat allemaal bijna nooit te zien krijgen, want de bosmuis is een echt nachtdier, dat pas bij het vallen van de duisternis zijn holletje verlaat.

Bosmuis

Is de naam van de bosmuis ook zo goed gekozen? Nauwelijks, want in het echte bos leeft de bosmuis maar heel weinig. Zijn wereld is die van veld en ruigtes, open bossages met veel struiken en ook droge rietvelden met andere begroeiing ertussen. In wilde tuinen, grenzend aan wat heggertjes of open veld, voelt hij zich ook uitstekend thuis en omdat hij zeer goed kan klimmen komt hij zo ook nog wel eens in onze huizen en schuren, die bij die tuinen horen. Waar bosmuizen en huismuizen samen in huis voorkomen, ontstaat een ware strijd, omdat ze elkaar niet kunnen luchten of zien. Altijd is er een enorme concurrentiestrijd tussen deze twee soorten en moet één van de twee het veld ruimen.

De laatste van het drietal der ware muizen is de dwergmuis. Zoals de naam al zegt, veel kleiner dan de vorige twee soorten en heel anders van bouw. Het is een muisje, helemaal gemaakt voor het klimmen in hoog gras en riet. Zijn lange staart gebruikt hij als grijpgereedschap en slingert hij als steun overal omheen

Dwergmuis

bij zijn klimtocht door de wereld van halmen en stengels.

Als een waar aapje klautert hij zo rond door de ruigtes en komt als het even kan nooit op de grond.

Zelfs jongen grootbrengen doet de dwergmuis hoog boven de grond in een door haar zelf gebouwd nest. Als ze volwassen is, ze is dan niet

groter dan zo'n 4 cm., heeft ze een prachtig witte buik en een feloranje bruine rug. Kleine kraalooijes en hele kleine oortjes sieren haar stompe snoet. Springen kan een dwergmuis absoluut niet en een graaftalent is het nou ook niet echt. Slapen en actief zijn wisselen de dwergmuizen af in korte periodes van twee uur, zowel overdag als 's nachts.

Deze drie muizensoorten, bij elkaar de ware muizen genoemd, hebben dus knobbelkiezen, net als wij mensen, en zijn alleseters. Van de huismuis weten we dat ook wel. Hij scharrelt zijn kostje op in en rond onze huizen. Zelfs in de keurigst schoongehouden huishoudens weet hij tot ergernis van menig huisvrouw of -man in leven te blijven van alles wat hij zoal vindt, kruimeltjes, stukjes kaas of worst, honden- en

Cap Gris Nez oktober 1997

Rien Sluys en Hein Verkade

Het stormde begin oktober en de vooruitzichten beloofden niet veel anders. Menigeen had met ons te doen omdat wij uitgerekend toen naar Cap Gris Nez zouden afreizen. Onze reactie was daarentegen opgetogen, op westerstorm zaten we nu net te wachten. Een wat verbaasde blik viel ons ten deel.

Met mooi weer heeft een vogelaar weinig te zoeken op 'de Kaap'. Westerstorm blaast echter vele zeevogels naar de kust waarlangs zij dan verder naar het zuiden

kattenvoer, je kan het zo gek niet bedenken of hij vindt het en eet het. De bosmuis is heel wat minder inventief in het zoeken van eten in huis. Hij komt toevallig ook wel eens in huis en eet dan wat hij tegenkomt, maar zoekt toch veelal buiten zijn voedsel, insecten, zaden, vruchten, planten en allerlei soorten vlees, van wat hij zoal tegenkomt. Daar horen soms ook jonge vogels bij van soorten, die op de grond broeden en jonge muizen. Nu zijn muizenmoeders voorbeeldige moeders, die bijna altijd bij hun jongen zijn en die furieus verdedigen, als ze dat kunnen. De meeste muizen lukt dat heel goed als een bosmuis hun holletje binnen dringt en dan is, na één uitval van een woedende moedermuis de bosmuis weer gauw verdwenen. Maar met die dreumes van een dwergmuis ligt dat toch wel even anders. Zij is volkomen kansloos tegen een drie keer grotere bosmuis en gebruikt een heel andere tactiek om haar jongen te beschermen tegen bosmuizen en andere muizen. Zij, moeder dwergmuis, zoekt het hogerop en brengt haar jongen groot hoog boven de grond. Bovenin de graspollen, korenaren of riethalmen vlecht zij van de bladeren van de daar groeiende planten een bolvormig nestje. En hoewel er heel wat muizen zijn, die zeer goed kunnen klimmen, is zo'n nest daar bovenin de dunste wuivende halmen toch echt onbereikbaar voor de andere muizen. Ook het verdere leven van de dwergmuis speelt zich merendeels af boven de grond, waar ze hoog in de halmen zoeken naar zaden en insecten.

Drie soorten muizen, die ieder hun eigen levenswijze hebben en elkaar zoveel mogelijk proberen te ontlopen. Drie soorten, die in feite niets met elkaar te maken willen hebben en helemaal apart leven. Zoveel strijd al tussen drie soorten muizen, zou er nog plek over zijn voor nog meer muizensoorten? Ja, die is er, maar welke soorten daar voorkomen en hoe die er in slagen zich een plaatsje te verwerven in de muizenwereld zal een volgende keer uit de doeken worden gedaan. Dat ze niet allemaal kiezen voor het bos, een gebied wat tot nu toe door de andere muizen vrijwel is genegeerd, kan ik alvast verklappen. Sterker nog, het bos blijft wonderlijk genoeg een gebied, wat bij muizen niet erg in trek blijkt.

trekken. Cap Gris Nez ligt ver vooruit in de Noordzee op de plaats waar die zee op zijn smalst is. Tijdens stormachtig weer is het één van de beste plaatsen om (veel) zeevogels waar te nemen.

Met het stuur vast in de hand reden wij naar ons onderkomen vlak bij de enorme vuurtoren van Cap Gris Nez. In de nacht wakkerde de wind nog aan en floot om het dak.

De volgende morgen was de wind iets minder en gekrompen naar het zuidwesten. Op de kaap kon je je